

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Ара Гарабед Капрелян, дмн

Катедра по нервни болести и невронауки, МУ-Варна

Член на Научно жури по процедура разкрита за нуждите на

Катедра по Неврни болести и невронауки на Факултет по медицина при

Медицински Университет „Проф. Д-р Параскев Стоянов“-Варна

ОТНОСНО: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на д-р Радина Светлозарова Фучиджиева в област на висшето образование 7. „Здравеопазване и спорт“ по професионалното направление 7.1. „Медицина“ и научна специалност „Неврология“ (03.01.19) към МУ-Варна

С Решение на Председателя на Научното жури и съгласно Заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-485 от 18.11.2021г. съм определен да представя рецензия относно дисертационния труд на д-р Радина Светлозарова Фучиджиева на тема „Прогностични маркери за възстановяване на афазията след остър исхемичен инсулт“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност **03.01.19 Неврология**.

Настоящата рецензия е разработена и представена съобразно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в МУ-Варна.

Кратки биографични данни на докторанта.

Д-р Радина Светлозарова Фучиджиева е родена на 11.07.1989г. в гр. Варна. Завършва средно образование в СОУЕЕ „Св. Константин-Кирил Философ“ гр. Русе с профил английски и руски език. Завършва медицина през 2014 г. в МУ „Проф. Д-р Параскев Стоянов“ - Варна. След завършването си започва работа като лекар-ординатор, а впоследствие е и специализант в МБАЛ Русе в Отделение по обща и съдова неврология.

От 11.2015г. работи във Втора клиника по нервни болести с отделение за интензивно лечение на неврологичните болести.

През 03.2017г. след конкурс е назначена за редовен асистент към Катедрата по нервни болести и невронауки. Води упражнения по нервни болести на студенти по медицина и дентална медицина – англоезично обучение, акушерки и медицински сестри.

През 08.2019г. след конкурс е зачислена като редовен докторант към Катедрата по нервни болести и невронауки. Темата на дисертационния труд е „Прогностични маркери за възстановяване на афазията след остър исхемичен инсулт“.

През 07.2020г. след успешно положен изпит придобива специалност по нервни болести. От 12.2021г. е започнала обучение за ВСД – електроенцефалография.

Д-р Радина Фучиджиева има интереси в областта на интензивното лечение на неврологичните заболявания. Редовно взема активно участие в международни, национални и регионални конгреси, симпозиуми и форуми. През 2016г. участва в международен проект ESO-EAST SUNEP, състоящ се в насочено обучение на медицинските сестри за работа в отделения за лечение на острите мозъчни инсулти. Провела е обучение „Здравословен начин на живот и превенция на мозъчен инсулт“ в Дубровник, Хърватска през 2017г. Участвала е в няколко международни срещи на SITS, SAFE, ANGELS. Има 10 публикации и участва редовно в изготвянето на самостоятелни и съавторски постери и статии.

Член на Български лекарски съюз, Българско дружество по неврология, Член на комисията по качество към факултет Медицина при МУ Варна.

Владее английски и руски език.

Основни направления в научно изследователската и научно-приложната дейност на докторанта са интензивното лечение на мозъчносъдовите заболявания, епилепсията, демиелинизиращите и възпалителните заболявания на нервната система.

Представеният за рецензия дисертационен труд е разработен на 156 стандартни страници основен текст, структурирани във въведение - 2 стр., литературен обзор – 47 стр., цел, задачи и хипотези – 2 стр., материал и методи - 4 стр., собствени резултати - 39 стр., обсъждане на резултатите - 7 стр., заключение - 6 стр., изводи - 1 стр., приноси - 1 стр., библиография - 28 стр., приложения - 11 стр. и списък на публикациите, свързани с дисертационния труд – 1 стр. Библиографията съдържа 291 представителни за съдържанието и обхвата на изследването литературни източника, от които 12 на кирилица и 279 на латиница.

1. Оценка на актуалността на темата:

Настоящият дисертационен труд е посветен на един изключително важен здравен и социален проблем – установяване на маркери за възстановяването на афазията след исхемичен мозъчен инсулт с цел определяне на прогнозата за изхода от заболяването. В литературния обзор са описани рискови фактори за исхемичен мозъчен инсулт и за афазия, разпространение, класификация, фактори за възстановяване, скали за оценка и методи на лечение на исхемичния мозъчен инсулт, както и качество на живот при пациентите с афазия. Литературният обзор завършва с изводи, които подкрепят необходимостта от изследване на афазията след остър исхемичен инсулт и проследяването ѝ в динамика. Проблематиката и съдържанието на труда са дисертабилни и представляват

интерес, не само за лекари невролози, но и за по-широк кръг от специалисти в областта на неврорехабилитацията, логопедията и психиатрията.

Компетентно представената от докторанта информация относно възстановяването на афазията при болни с остър исхемичен инсулт е съвременна, всеобхватна и значима. Представени са доказателства за тяхното важно диагностично, терапевтично и прогностично значение в клиничната практика.

2. Оценка на резултатите:

Извършено е проучване, което включва общо 67 изследвани лица (17 пациента, на които е проведена интравенозна тромболиза (клинична група) и 50 пациента без тромболиза (контролна група). За изпълнение на целите на проучването са приложени клинични и невроизобразяващи методи на изследване, както и анкетен метод и специфични скали, които са описани подробно в съответния раздел („Материал и методи“).

Използвани са съвременни статистически методи за анализ на получените данни.

Резултатите са онагледени изчерпателно в 3 таблици и 55 фигури с подробно описание на изследваните параметри. Те са групирани в 6 раздела, отразяващи демографските и клинични характеристики на изследваните лица, проследяване в динамика на възстановяването на афазията сред пациентите, лекувани в интравенозна тромболиза и тези, лекувани с консервативна терапия, установените корелационни зависимости между отделните социодемографски, клинични и невроизобразяващи фактори, както и профил на пациента за изхода от заболяването. Включени са резултати от комплексното изследване на 67 пациента с остър хемисферен исхемичен инсулт в територията на лява средномозъчна артерия и са анализирани корелационните зависимости с някои клинични, невроизобразяващи и социодемографски показатели, проследени и на 3-тия месец от началото на заболяването. Установени са рисковите фактори за възникване на исхемичен инсулт и афазия, като е потвърдена важната роля на интравенозната тромболиза по отношение на възстановяването, както на двигателния дефицит, така и на говорния.

Представените собствени резултати са напълно достатъчни за изпълнението на поставените задачи.

Резултати са подробно обсъдени и сравнени с данните от световната литература. Систематизираните от дисертанта обобщения са достатъчно конкретни и убедителни, като отговарят напълно на поставените задачи. Те предоставят добре аргументирана представа за значимостта на афазията след исхемичен мозъчен инсулт. Установените корелационни зависимости позволяват да бъдат използвани в ранната оценка на тежестта и прогнозата за

изхода от заболяването, както и за оптимизиране на терапевтичните подходи при болните с остър хемисферен исхемичен мозъчен инсулт.

3. Оценка на приносите:

Посочените в дисертационния труд 7 приноса са с оригинален характер и имат научно-теоретично и практическо значение.

- *Научно-теоретичен характер*

1. За първи у нас е извършен е подробен анализ на литературните данни по отношение на ролята на проведеното лечение с интравенозна тромболиза при пациенти с исхемичен мозъчен инсулт в територията на лява средна мозъчна артерия и възстановяването на афазията.
2. За първи път у нас са проследени в динамика степента на възстановяване на двигателния дефицит и афазията при пациенти с исхемичен мозъчен инсулт до третия месец от началото на заболяването.
3. За първи път у нас е проведен сравнителен анализа на степента на възстановяване на двигателния дефицит и афазията при пациенти с проведена интравенозна тромболиза и при такива без проведено диференцирано лечение

- *С научно-приложен характер*

1. Изведени са рискови фактори, които да окажат влияние върху изхода от лечението с тромболиза по отношение на възстановяването на афазията, като се доказва влиянието им по отношение на възстановяването на афазията.
2. Определен е профил на пациента за благоприятно възстановяване на афазията при лечение с интравенозна тромболиза сред пациентите с исхемичен мозъчен инсулт.
3. Определен е профил на пациента с рискови фактори, предразполагащи за по-тежко изразена афазия сред пациентите с исхемичен мозъчен инсулт.
4. Доказана е ролята на скалите: ART, AHS, ASPECT и NIHSS, като надеждни инструменти за оценка на афазията и прогнозата от лечението с интравенозна тромболиза.

Подробното описание на методологичната постановка, задълбоченият анализ на резултатите и посочените научно-приложни и научно-теоретични приноси намират отражение в свързаната с дисертационния труд творческа активност на дисертанта, която включва 3 публикации в научни списания, от които в 2 е първи автор. Изнесени са и 6 научни съобщения (постери), от които 3 на национални конгреси и 3 на международни.

Публикуваните в пълен текст статии във връзка с дисертационния труд, отговарят напълно на количествените критерии, посочени в ЗРАСРБ и вътрешен правилник на МУ-Варна за публикационна активност на докторанта. Те отразяват задълбочения интерес на докторанта, не само към теоретичните аспекти на разглеждания медицински и социален проблем, но и към тяхното приложение в неврологичната клинична практика.

4. Критични бележки и препоръки към дисертационния труд:

Нямам такива.

5. Заключение:

Предоставеният за рецензиране дисертационен труд представлява определен теоретичен и практически принос в българската неврологична литература. Преценявайки актуалността на темата, значимостта на направените обобщения и важноста на посочените приноси предлагам на уважаваното Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Д-р Радина Светлозарова Фучиджиева, докторант на редовна подготовка към Катедрата по Нервни болести и невронауки на Факултет по медицина при Медицински университет-Варна.

10.01.2022 г.
гр. Варна

Рецензент:
/проф. д-р Ара Капрелян, дмн/

